

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Høring NOU 2022: 2 Akademisk ytringsfrihet

Vi viser til Kunnskapsdepartementets høring om NOU 2022: 2 Akademisk ytringsfrihet. UiT Norges arktiske universitet takker for anledning til å gi innspill til høringen.

Endringer i universitets- og høyskoleloven (kap. 7.2.2)

Utvalget foreslår i utredningen fem endringer i UH-loven § 1-5 Faglig frihet og ansvar.

UiT er enig i premisset om at det primært er de faktiske, ikke de rettslige forhold som skaper utfordringer for akademisk ytringsfrihet. Som utvalget påpeker er ytringsfrihet, herunder akademisk ytringsfrihet allerede beskyttet av loven gjennom Grunnloven § 100 og EMK art. 10.

Det kan likevel pekes på mangler rundt presiseringer og tydeliggjøring av ansvar, og UiT mener de foreslåtte endringene til lovteksten vil bidra til å presisere og tydeliggjøre institusjonenes ansvar. UiT er enige i at institusjonene må bidra til å støtte opp om kulturbygging for akademisk ytringsfrihet. UiT ser, og er enige i de utfordringene utvalget peker på i utredningen, og kan støtte opp om utvalgets anbefalinger. UiT vil i løpet av høsten 2022 igangsette en prosess for hvordan institusjonen skal følge dette opp internt.

UiT vil benytte anledningen til å kommentere sjettede ledd (åttende ledd i utvalgets forslag) i UH-loven § 1-5, som ikke er berørt av utvalgets foreslåtte endringer. Lovteksten her kunne vært tydeligere på at universiteter og høyskoler har en plikt til å sørge for åpenhet om resultater, og at ansatte både har rett og plikt til å offentliggjøre sine resultater. En slik presisering kan bidra til å realisere Kunnskapsdepartementets mål om at alle fagfellelevurderte artikler skrevet av norske forskere skal være åpent tilgjengelig innen 2024.¹ Ansattes rett og ansvar til å offentliggjøre sine resultater hindres i dag ved at forlag ofte setter begrensninger i form av lange sperrefrister eller totalforbud mot tilgjengeliggjøring i vitenarkiv. UiT har fra 01.01.2022 innført en institusjonell Rights Retention Strategy (RRS)² for å sikre ansattes rett til å velge selv når og hvordan offentliggjøring av deres forskning skal finne sted, uten at det går på bekostning av åpen tilgang til resultatene. Det juridiske ansvaret ved åpen tilgjengeliggjøring flyttes samtidig fra den enkelte forsker til institusjonen. En

¹ <https://www.regjeringen.no/contentassets/ae7f1c4b97d34806b37dc767be1fce76/nasjonale-mal-og-retningslinjer-for-åpen-tilgang-til-vitenskapelige-artikler.pdf>

² <https://uit.no/Content/758223/cache=1639666082000/Prinsipper+for+%C3%A5pen+tilgang+til+vitenskapelige+publikasjoner+ved+UiT.pdf>

presisering av lovteksten vil kunne understøtte andre institusjoners initiativ til å innføre tilsvarende strategier for åpen tilgjengeliggjøring.

Endringer i styringen av universiteter og høyskoler (kap. 7.3)

Formidling som element i utviklingsavtaler

Utvalget foreslår at alle utviklingsavtalene mellom Kunnskapsdepartementet og universitetene og høyskolene skal inneholde mål som er knyttet til formidling. Slike mål med indikatorer skal kunne være både kvalitative og kvantitative, og være forskjellige fra institusjon til institusjon avhengig av hvor den enkelte institusjon ser sine utfordringer og forbedringspotensial.

UiT er positive til at eventuelle indikatorer for formidling i utviklingsavtalene skal kunne tilpasset den enkelte institusjon basert på deres egenart og utfordringer. UiT mener samtidig at formidling ikke bør inngå som obligatorisk del av utviklingsavtale for alle universitetet og høyskoler. Hensikten med avtalene skal være å kunne differensiere mellom institusjonene, og formidling bør da inngå i utviklingsavtalene for de institusjoner hvor dette anses som naturlig og nødvendig. Kvalitative indikatorer på formidlingsaktivitet vil av flere årsaker være utfordrende. Vi viser til noen av disse utfordringene i det følgende.

Formidlingsindikator i finansieringssystemet

Utvalget foreslår at det innføres en formidlingsindikator i finansieringssystemet for universiteter og høyskoler. Utvalget viser også til to tidligere forsøk på å utarbeide en formidlingsindikator (kap. 5.2.2), og til ulike årsaker for hvorfor tidligere forsøk ikke har vært vellykket. UiT mener utfordringene ved en kvantitativ formidlingsindikator enda er gjeldende, og at disse går ut over utfordringer knyttet til (teknisk) system for registrering og rapportering av formidling. Det gjelder eksempelvis praktiske utfordringer ved å dekke faglige forskjeller i hvor og hvordan formidling foregår, og den kontinuerlige utviklingen av nye og relevante formidlingsformer. UiT stiller seg og kritisk til å innføre nye styringsparameter når det nå anbefales å fjerne andre indikatorer i finansieringssystemet. Det fremstår dermed heller ikke som riktig tidspunkt for å innføre en ny indikator.

UiT er derimot enige i at et oppdatert, forbedret, og i større grad automatisert system for registrering av formidlingsaktiviteter vil kunne bidra til å øke dokumentasjon av formidling i et Cris-system. Dette vil sannsynligvis gjøre seg gjeldende uavhengig av om det innføres en egen formidlingsindikator i finansieringssystemet. UiT har allerede insentiver på institusjon- og fakultetsnivå som bidrar til at slike aktiviteter registreres i dag.

For innspill på foreslåtte endringer i formidling som element i utviklingsavtaler og en egen formidlingsindikator viser vi til UiTs høringssvar til rapport fra ekspertutvalg om finansiering av universitet og høyskoler.

Vennlig hilsen

Dag Rune Olsen
rektor

Jørgen Fossland
administrasjonsdirektør
—
jorgen.fossland@uit.no
77 64 49 87